Hand in hand ballen (1)

Komt onderstaande situatie je misschien bekend voor? De klas komt het eerste lesuur enthousiast de zaal binnen en de docent vertelt de klas vol goede moed dat er vandaag handbal op het programma staat. De reacties doen hem zijn goede moed echter snel in de schoenen zinken.“Meneer mag ik alstublieft niet op doel, ik ben bang voor die harde ballen!” “Meneer kunnen we niet gewoon gaan trefballen? Bij handbal zitten we de hele tijd op de bank te wachten tot we aan de beurt komen!”

Door: Daan Geelen

Niet alle scholen hebben de mogelijkheid om handbal buiten te spelen en als deze mogelijkheid er al is, dan zijn er meestal geen grote doelen voorhanden. In een standaard gymzaal wordt een groot deel van de speelruimte ingenomen door het keepersgebied en lijken we dus genoodzaakt om meerdere leerlingen aan de kant te zetten om het spel speelbaar te houden. Maar al deze argumenten dragen, gezien de reacties, zeker niet bij aan het spelplezier dat onze leerlingen in handbal kunnen hebben en dus ook niet aan de intrinsieke motivatie van het kind om te willen leren (Behets, 2007). Door dit artikel proberen we jullie inzicht te verschaffen in hoe het doelspel handbal om te toveren tot een krachtige en inspirerende spe(e)l-omgeving.

Doelstelling lichamelijke opvoeding

Voordat we de zoektocht starten naar de uitdaging(en) die er voor ons als docent, maar ook zeker voor de leerling binnen het doelspel handbal liggen, dienen we eerst naar het groter geheel te kijken. Wat is namelijk de doelstelling van ons vak?

Leerlingen vanuit een pedagogisch perspectief (meer) bekwaam maken voor deelname aan sport- en bewegingssituaties als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl (Brouwer, Aldershof, Bax, Van Berkel, Van Dokkum, Mulder & Nienhuis, 2011)

Door onze leerlingen onder andere enthousiast te maken voor, en kwalitatief beter te leren, bewegen, trachten we tegemoet te komen aan deze algemene doelstelling van LO. Leerlingen in een krachtige en inspirerende leeromgeving plaatsen, waarin betekenisvolle leer- en succeservaringen gegarandeerd kunnen worden, is een belangrijke taak voor ons als docent. Ervaringen die vaak gezien het beweeg- en belevingsniveau van onze leerlingen binnen de eindvormen van de diverse spelsporten echter niet gegarandeerd kunnen worden. Dit is de reden dat er gezocht moet worden naar aangepaste spelvormen, waarbij het eindspel het vergezicht kan vormen, en waarin de eigenschappen van de spelsport gewaarborgd blijven. Aangepaste spelvormen die meer tegemoet komen aan het niveau van onze leerlingen.

Vanuit het spelgecentreerde concept (game centered approach) kunnen de diverse spelsporten in aangepaste vorm aangeboden worden. In tegenstelling tot het vaak gehanteerde techniekgerichte spelconcept.

Rol		Speluitdagingen
Aanval	Balbezitter	Afspeellijnen openen en benutten
		In scoringspositie komen en scoren
	Niet-Balbezitter	Aanspeellijnen openen en benutten (om in scoringspositie te komen)

Rol		Speluitdagingen
Verdediging	Balbezitter	Afspeellijnen sluiten en scoren voorkomen
	Niet-Balbezitter	Aanspeellijnen sluiten

De zoektocht wordt voortgezet

Op zoek naar de uitdagingen die er in een standaard gymzaal voor handbal liggen, hebben we (Bart Neutkens & Daan Geelen) vier weken les mogen geven op het Reeshofcollege (alle vmbo-leerwegen) te Tilburg, waaruit voortvloeiend de workshop ‘Hand in Hand ballen’ (Thomas Oriëntatiedag, 2013) is ontwikkeld.

In deel 1 van deze artikelenreeks zullen we ons alleen focussen op de bewegingsbekwaamheid van de leerlingen.

DOELSPELEN

Aspect		Spelprobleem Speluitdaging	Kern principes Wat en hoe
AANVAL	Balbezitter	▪ *Afspeellijnen te openen en benutten*	1 Bal afschermen door met je lichaam tussen bal en tegenstander te gaan staan 2 Houd overzicht door tegenstander(s), medespeler(s) en doel te zien 3 Speel bal af met juiste snelheid en richting
		▪ *In scoringspositie te komen en te scoren*	1 Kom los van de tegenstander middels SRV (Schijn-Richtingverandering-Versnelling) 2 Pak kortste weg om tussen tegenstander en doel te blijven 3 Schiet gericht in (dynamische) balans in kansrijke positie
	Balbezit medespeler	▪ *Aanspeellijnen te openen en benutten (om in scoringspositie te komen)*	1 Kom los van de tegenstander middels SRV (Schijn-Richtingverandering-Versnelling) 2 Zorg dat er geen medespeler(s) en tegenstander(s) tussen jou en de bal staat 3 Kom (non-) verbaal vragend in balbaan en haal de snelheid uit de bal voor vervolgactie
VERDEDIGING	Van balbezitter	▪ *Afspeellijnen te sluiten en het scoren te voorkomen*	1 Stel op tussen doel en balbezitter en houd afstand afhankelijk van scoringskans 2 Dwing 'slechte' passes af door de gevaarlijkste afspeelmogelijkheid te sluiten 3 Bij zekerheid over balwinst, bal onderscheppen
	Van niet-balbezitter	▪ *Aanspeellijnen te sluiten*	1 Positie kiezen tussen tegenstander voor je en doel achter je 2 Schuif richting balkant, en zie tegenstander én bal ('platte driehoek') 3 Zorg dat tegenstander niet los kan komen en daardoor niet aanspeelbaar is

Op het Reeshofcollege hadden we de mogelijkheid om het mentoruur aan de les LO te koppelen. Ons vak is namelijk meer dan alleen bewegen. In deel 2 zal dan ook de bewegingsbekwaamheid alsmede de omgangsbekwaamheid van leerlingen naar voren komen.

Om bovengenoemde bewegingsbekwaamheid te concretiseren hebben we onderstaande speluitdagingen geformuleerd.

Om nog meer structuur te geven aan zowel de docent als de leerling hebben we tevens getracht om deze speluitdagingen te omschrijven naar concreet waarneembaar (spel)gedrag. Deze speluitdagingen en het daaruit voortvloeiend gedrag moeten volgens onze spelvisie het vertrekpunt zijn voor het inrichten van een les spelonderwijs. In de spelvormen die in dit deel van het artikel genoemd worden, zullen dan ook te allen tijde deze speluitdagingen centraal staan, waarbij we ons focussen op de speluitdaging in scoringspositie komen en scoren.

Keuzes maken

Door de eindvorm van het sportspel handbal zeven tegen zeven met al zijn officiële spelregels alleen als referentiekader te gebruiken en niet als doel op zich, zijn we in staat om een krachtige leeromgeving vorm te geven en komen we daardoor veel meer toe aan ››

FOTO'S: HANS DIJKHOFF

In scoringspositie komen

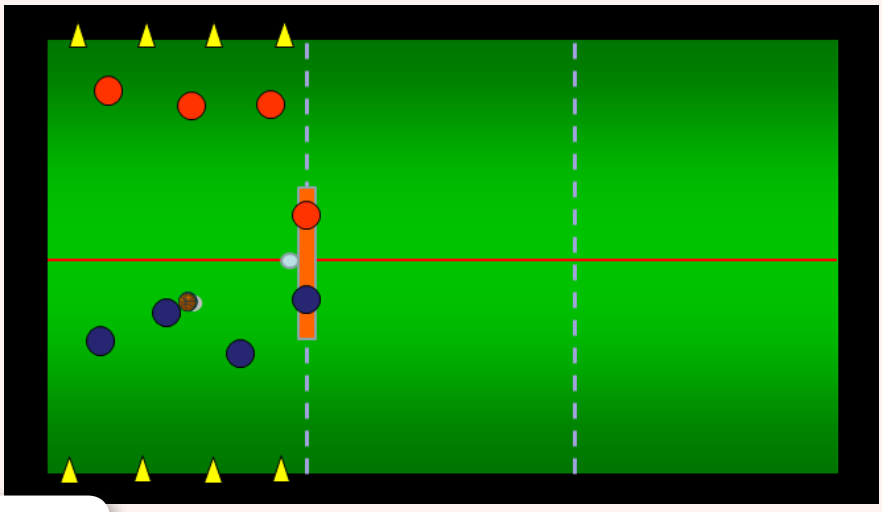

Kleine aangepaste spelvorm

Contact:

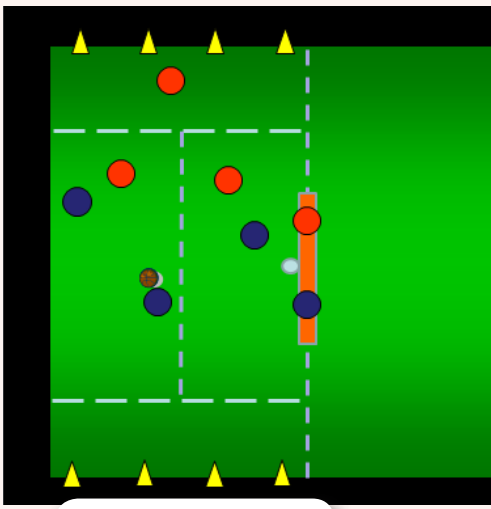
d.geelen@fontys.nl

Spelvorm afbeelding 1

3:3 Knal de kegel

Spelvorm afbeelding 2

Knal de kegel fifty-fifty

de belevingservaring van de speler. Waarom zou je gebruik moeten maken van een halve cirkel als daardoor de helft van je speelruimte in beslag wordt genomen door een gebied waar maar één speler mag komen? Waarom zou je zeven tegen zeven moeten spelen als dat in de praktijk vaak betekent dat van deze veertien spelers de helft nauwelijks een bal in scoringspositie krijgt, laat staan een doelpoging kan ondernemen?

Wij maken dan ook de keuze voor kleine aangepaste spelvormen met aangepaste spe(e)lregels waardoor iedere leerling voldoende beweegkansen krijgt om geconfronteerd te worden met eerdergenoemde speluitdagingen.

Tevens hebben we de keuze gemaakt om ons te focussen op de speluitdaging in scoringspositie komen en scoren omdat volgens ons daar de kick en tegelijkertijd uitdaging van het doelspel handbal in zit. Door aanpassingen in het arrangement hebben we geprobeerd om deze speluitdaging zoveel mogelijk naar voren te laten komen.

Deze aanpassingen zijn echter geen garantie voor succes, want een spelvorm is pas succesvol en dus ook betekenisvol als hij aangepast is naar de behoeften/uitdagingen van de speler. Als docent heb je dan ook de taak om te observeren of dit daadwerkelijk het geval is. En zo niet, dan dien je het spel/de spelvorm aan te passen zodat het op maat is (zie praktijkvoorbeelden). Ook dit betekent keuzes maken in alle mogelijkheden die je hiervoor tot je beschikking hebt.

Hoe werkt dit dan in de praktijk

1 3:3 Knal de kegel

Spelprobleem	Accent op
In scoringspositie komen en scoren	
● *Dreigend richting doel*	☑
● *Loskomen en/of blijven van de tegenstander*	
● ***Gericht schieten***	☑

Organisatie
- Acht kegels.
- Zachte bal.
- Toverkoord dat over lengte van de zaal te spannen is.

Wisselmethode
Als er gescoord is, krijgt de wisselspeler de bal, deze zet de pion recht en gaat verder met het spel.

☑ *Op maat maken*

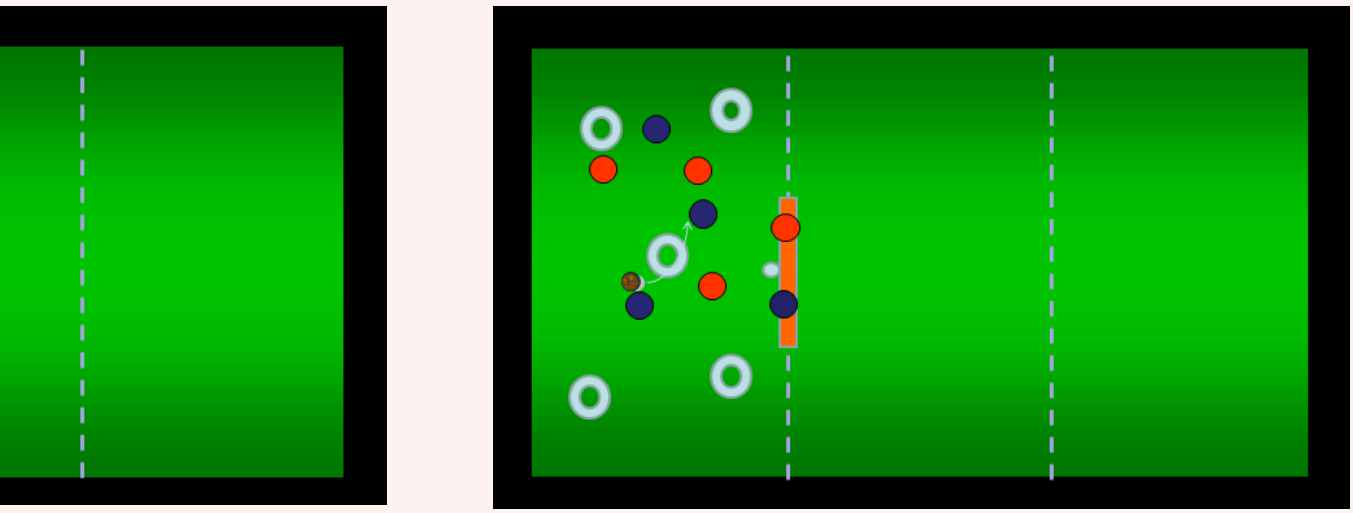
	Arrangement	Uitvoeringswijze
Spelprobleem groter	Lijn tot waar de aanvaller mag lopen	Bal moet gestuit hebben voordat hij de kegel raakt
Spelprobleem kleiner	Meer kegels	Geen beperking in scoringsmogelijkheid, bal mag bijvoorbeeld ook rollen

Opdracht
Bedoeling: probeer een pion van de tegenstander te raken.
Wat mag wel/niet? Je mag in het toverkoord lopen als je aanvalt.
Je mag het toverkoord niet vasthouden.

2 Knal de kegel fifty-fifty

Spelprobleem	Accent op
In scoringspositie komen en scoren	
● *Dreigend richting doel*	☑
● *Loskomen/ en of blijven van de tegenstander*	
● ***Gericht schieten***	☑

Spelvorm afbeelding 3:

Organisatie
- Acht kegels.
- Zachte bal.
- Krijt/flubbers.

Opdracht
Bedoeling: probeer al samenspelend een pion van de tegenstander te raken.
Wat mag wel/niet: per speelhelft (lengte) mogen er maximaal twee aanvallers en één verdediger staan. Alleen de keeper mag in het keepersgebied komen.

Wisselmethode
Als er gescoord is, krijgt de wisselspeler de bal, deze zet de pion recht en gaat verder met het spel.

☑ *Op maat maken*

	Arrangement	Uitvoeringswijze
Spelprobleem groter	Keeper van de verdedigende partij is niet beperkt in bewegingsruimte	Bal moet gestuit hebben voordat hij de kegel raakt
Spelprobleem kleiner	Aanvallers mogen overal komen	Geen beperking in scoringsmogelijkheid, bal mag bv ook rollen

3:3 Hoepelbal

Spelprobleem	Accent op
In scoringspositie komen	
● *Op het juiste moment loskomen van de verdediger*	☑
● *Op schotafstand de bal (non)verbaal vragen*	
● ***Komen in doelrijke scoringspositie***	☑

☑ *Op maat maken*

	Arrangement	Uitvoeringswijze
Spelprobleem groter	Kruis in hoepel zetten voor team dat voor staat (minder scoringsmogelijkheden)	Geen beschermd balbezit
Spelprobleem kleiner	Hoepels in vrije zone leggen	Bal mag na een stuit in de hoepel de grond nog raken

Organisatie
- Hoepels/fietsbanden/kranten.
- Zachte bal.

Opdracht
Bedoeling: probeer een medespeler via de hoepel aan te spelen.
Wat mag wel/niet? Je mag met de bal één stap zetten.
Je mag de bal niet uit de handen slaan.

Wisselmethode
Als er gescoord is, krijgt de wisselspeler van de tegenpartij de bal, deze gaat bij de hoepel staan waar gescoord is en speelt verder (mag niet scoren op dezelfde hoepel).

Daan Geelen is opleidingsdocent spelonderwijs voor de Bachelor of Education aan de Fontys Sporthogeschool alsmede docent LO aan het Heerbeeck College.

Dit artikel is met medewerking van spelcollega's Bart Neutkens, Gwen Weeldenburg, Enrico Zondag, Frank de Kok en Michiel Ellenbroek geschreven.

Wordt vervolgd.

Literatuur

Madou, B., Iserbyt, P., & Behets, D. (red.) (2007) *Lichamelijke opvoeding in een krachtige leeromgeving*. Leuven: Acco

Brouwer, B. , Aldershof, A., Bax, H., Berkel, M. van., Dokkum, G. van., Mulder, M.J., e.a. (2011) *Human movement and sports in 2028: een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding / bewegingsonderwijs en sport op school* Enschede: SLO ❮▮